

Νίκου Μπακόλα : «Ο κήπος τῶν πριγκήπων», μυθιστόρημα.

Είναι μερικά βιβλία πού δὲν καταφέρνουμε νὰ τὰ διαβάσουμε ὡς τὸ τέλος, ἢ πού τὰ διαβάζουμε ἐλλόκληρα ἀλλὰ τροχάδην καὶ κάποτε, ἀπὸ ἓνα σημεῖο καὶ πέρα, ἀπλῶς ξεφυλλίζοντας ὄχι γιατί βρίσκουμε τὴν ποιότητά τους πολὺ χαμηλή, ἀλλὰ γιατί ἀπὸ τίς πρώτες ἤδη σελίδες σχηματίσαμε τὴν ἐντύπωση ὅτι τὰ γευτήκαμε ἀρκετά, ὅτι ἐπήραμε ἀπ' αὐτὰ ἔτσι εἶχαν νὰ μᾶς δώσουν. Ἀπ' αὐτὴ τὴν κατηγορία τῶν βιβλίων θὰ ἔπρεπε νὰ ἐξαίρεσουμε τὸ κλασσικὸ μυθιστόρημα, πού ἀπαίτεῖ κατὰ κανόνα νὰ διαβαστεῖ ἐλόκληρο. Ἀλίμονο, ἂν περιοριζόμαστε, λόγου χάρι, νὰ διαβάσουμε τίς πρώτες μόνο σελίδες τοῦ «Κόκκινου καὶ τοῦ μαύρου». Ἡ ἰδέα πού θὰ ἀποκομίζαμε γιὰ τὸν Σταντάλ, θὰ εἶταν ἐνὸς πεζογράφου στεγνοῦ καὶ ἀδιαφόρητου. Ἀλλὰ δὲν συμβαίνει τὸ ἴδιο καὶ μὲ τὸν μοντέρνο μυθιστόρημα, ἢ τοῦλάχιστον μὲ τὸν «Κήπο τῶν πριγκήπων», ἐνὸς νέου συγγραφέα ἀπὸ τῆ Θεσσαλονίκης, τοῦ κ. Νίκου Μπακόλα. Ἐχει σημασία ἢ μναία τῆς Θεσσαλονίκης, γιατί ὁ κ. Μπακόλας μᾶς ξαναφέρειν στὸ κλίμα τοῦ ἐσωτερικοῦ μονολόγου, στὸ ὁποῖο μᾶς εἶχαν μῆσει, ἀπὸ τὰ μεσοπόλεμο ἤδη, μερικοὶ ἄξιοι Θεσσαλονικιώτες συγγραφεῖς. Ἀπ' αὐτούς, ὁ κ. Δέλιος προσπάθησε ἀπὸ κεῖ κ' ἔσπερα νὰ τὸν ἐκλεπτύνει στὸ ἔπακρο, νὰ τὸν πλουτίσει ἐσωτερικὰ μ' εὐαισθησίες καινούριες, ἐνῶ ὁ κ. Ξεφλούδας, ἀπὸ χρόνια μεταφερμένος στὴν Ἀθήνα, κατάφερε νὰ τὸν ἐνσυγχρονίσει, προσαρμολογώντας τον σὲ θέματα καὶ προβληματισμοὺς τοῦ καιροῦ μας. Τώρα, ὁ κ. Μπακόλας, τελευταῖος ἀπόγονος τῆς Σχολῆς, ἐπιχειρεῖ νὰ τὸν ξαναπλάσει ὄχι μιμούμενος τοὺς δασκάλους, ἀλλὰ ὅσο τὸ δυνατόν ἀποκοπτόμενος ἀπ' αὐτούς. Παίρνει ἓνα παλιὸ θέμα, τὴ μεγάλη περιπέτεια τῶν Ἀτρεΐδων καὶ τὸ τοποθετεῖ μέσα σὲ καινούρια πλαίσια, χωρὶς νὰ παραμερίσει τίς παλιὰς μνήμες. Ὅσο μπόρεσα νὰ καταλάβω, πρό-

θεσὴ του δὲν εἶναι νὰ ἀναζητήσει μιὰ καινούρια ἔκφραση γιὰ τὸ θέμα καθ'αυτὸ, ὅσο νὰ τὸ χρησιμοποήσει ὡς μέσον γιὰ ἓναν μετασχηματισμὸ ἐντυπωσιακὸ τῆς γνωστῆς ἤδη γλώσσας τοῦ ἐσωτερικοῦ μονολόγου.

Ἀναγνωρίζω ὅτι καταπίστηκα μιὰ πολὺ δύσκολη δουλειά. Ἐντυπωσιάζεις πὸ πολὺ ὅταν ἐγκαινιάζεις νέα καλοῦπια, ἢ τοῦλάχιστον ὅταν μεταχειρίζεσαι καλοῦπια ὄχι σταθεροποιημένα καὶ κρυσταλλωμένα, παρὰ ὅταν καταφεύγεις στὰ παλιά. Αὐτὰ ἀποτελοῦν μιὰ σελίδα κάτω ἀπὸ τὴν ὁποία ἔχει γραφεῖ ἡ λέξη «τέλος». Καὶ δύσκολα σβύνεται ἀπὸ τὴ μνήμη ἢ ἐντύπωση αὐτοῦ τοῦ τέλους. Ἐξ ἄλλου, μερικοὶ ἄλλοι προχώρησαν πὸ πολὺ, καθὼς κατάφεραν νὰ δώσουν στὴ γλώσσα τοῦ ἐσωτερικοῦ μονολόγου καὶ χυμὸ πλουσιώτερο καὶ ἓναν παλμὸ πὸ βαθύ. Παρ' ὅλα αὐτὰ τὸ βιβλίο τοῦ κ. Μπακόλα εἶναι ἀξιολογώσιμο, ἂν ὄχι σὰν ἐπίτευγμα, ὅμως σὰν ἄσκηση φτάνει σ' ἓνα ἀποτελεσματικὸ ἀποκαλυπτικὸ τοῦ συγγραφέα του. Οἱ προθέσεις διαφαίνονται στὸν σύντομο πρόλογό του, πού μπορούμε νὰ τὸν παραθέσουμε ἐλόκληρον: «Τὸ βιβλίο μου, λέει, δὲν εἶναι οὔτε ἀναπόληση, οὔτε φυγή. Εἶναι μιὰ τύψη. Θέλω νὰ πῶ πῶς τὸ βιβλίο μου δὲν εἶναι παρελθόν, οὔτε καὶ νοιάζεται γιὰ τὸ μέλλον. Τὸ σήμερον εἶναι πού τὸ ἐξουσιάζει, ὄχι μὲ τὴν ἔννοια ὅτι τὰ γεγονότα διαδραματίζονται στὸ παρόν, ἀλλὰ γιατί αὐτὴ ἡ ἴδια ἡ συγγραφή του, ἢ τωρινὴ δηλαδὴ στιγμή, ἢ στιγμὴ τῆς δημιουργίας του, τὸ γεγονός ὅτι γράφεται, εἶναι πού ἔχει τὴ βαρύτητα, τὴν ἀναπόφευκτη σημασία. Αὐτὸς εἶναι, ἄλλωστε, ὁ λόγος πού ὁ «Κήπος τῶν πριγκήπων» ἔχει τὸ θάρρος νὰ παραβλέψει τὸν πιθανώτατο κίνδυνον νὰ θεωρηθεῖ ἀντιγραφή, διασκευή ἢ μίμηση». Ὁ συγγραφέας μᾶς προλαμβάνει. Πράγματι, ὑπάρχει πολὺς προσωπικὸς τόνος σ' αὐτὴ τὴν πρόζα, πάνω στὴν ὁποία ἂν δὲ βλέπουμε τὰ ἴχνη ἀμειψῶν μίμησης, ὅμως διακρίνουμε ἀπὸ τὴν πρώτη στιγμή, ἀπὸ πού ξεκίνησε καὶ ἀπὸ ποιὲς ἐπιδράσεις ἐπέρασε. Δὲν ἀποτελεῖ ἀρχή, ἀλλὰ μιὰ συνέχεια.

Φυσικὸ εἶναι ἢ πρόζα αὐτὴ τῶν λεπτομερειῶν νὰ ἐξαντλεῖται σὲ περιθωριακὰ ἀνακαλύψεις. Χρησιμοποιεῖ, σὲ ὁρισμένες περιπτώσεις, ὑπέριμετρα τὴ γνωστὴ μέθοδο πού καταργεῖ τὰ σημεῖα τῆς στίξης καὶ φτιάχνει φράσεις μακροσκελεῖς, πού ἐκτείνονται σὲ σελίδες ἐλόκληρες. Ἴδου πῶς ἀρχίζει τὸ κεφάλαιο πού τιτλοφορεῖται «Ἀγαμέμνων» καὶ ἀπὸ τὴν ἀρχὴ ὡς τὸ τέλος ἀποτελεῖ μιὰ καὶ μόνη φράση: «κ' ἂν μὲ παρακαλοῦσαν νὰ τοὺς πῶ ποῦ ἦταν ἢ τελευταία θέλησή μου θὰ ἀπαντοῦσα ὅτι θὰ ἦθελα νὰ ὀνομασθῶ ὁ πετριμένος βασιλιάς ὁ ἄρχοντας τῶν σιωπηλῶν τῶν ἀπαθῶν βράχων καὶ λιθαρῶν καὶ βότσαλων ὁ βασιλιάς ὁ ἀσυγκίνητος ὁ ἄπρονος καὶ ὁ σκληρὸς χωρὶς διαδόχους χωρὶς χρέος κληρονομικὸ ἐξουσιασμένος μόνον ἀπὸ τοὺς φυσικοὺς νόμους ἀπὸ τὸ ἐνστικτο ἔχοντας μόνον ὑπαρξὴ μὲ δίχως γέννηση ἔρωτες γεράματα θάνατο μιὰ ἐξουσία παντοδύναμη μιὰ ἀνεξέλεγκτη ζωὴ πού νὰ μὴν εἶμαι ὑποχρεωμένος κάθε φορά πού ἐπιστρέφω στὴ βιολὴ σου ἀγγαλιὰ νὰ γυῖθω τὸ ἴδιο καὶ ἀισθανόμενα ὅταν ἀρχίζει ὁ χειμῶνας καὶ βγαίνουμε τὰ μέληνα ἀπὸ τὸ σέλιον καὶ τὰ ὄχι μὲ προσοχὴ τὰ φθαρήματα γάντια τὰ παλιά ἡ πόδι-δερ τὰ κασκόλ καὶ ἀναγκαζόμενα νὰ κάνουμε τὴν ἀκέφη ὅτι μπορούν νὰ φορεθοῦν ἀφοῦ δὲ βρίσκουμε μὴν ἄλλη λύση...». Νομίζω ὅτι ὁ ἀναγνώστης κ' ἀπ' αὐτὸ μόνον τὸ σύντομο ἀπόσπασμα μπόρεσε νὰ πάρει μιὰ ἰδέα γιὰ τοὺς ἐσωτερικοὺς στόχους τοῦ συγγραφέα. Ἴσχυρὸς καὶ τὸ μουσικὸ σ' αὐτὴ τὴν πρόζα, πού ἂν δὲν εἶταν ἢ κύρια ἐπιδίωξή του, ἀποτελεῖ πάντως ἓνα στοιχεῖο ἄξιον μέσα στὸ βιβλίο του.